

Väljarstöd och ideologi inom västeuropeisk yttervänster: en jämförande översikt

ANDREAS FAGERHOLM

Introduktion

Förhållandet mellan partiets ideologiska visioner och dess strävanden på väljararenan har diskuterats livligt i den klassiska litteraturen kring politiska partiers strategiska ageranden. Enligt ett – i tidigare forskning ofta framträdande – tänkesätt, introducerat av Downs (1957, 96), är partierna ”interested in gaining office *per se*, not in promoting a better or an ideal society”. Ideologiernas roll är här att enbart fungera som dunkla och föränderliga ”weapons in the struggle for office”. Wittman (1973, 490), å sin sida, upplever situationen som varande den rakt motsatta: partierna är enligt honom ”solely interested in policy and [...] winning the election is just a means to that end”.

En syntes av det ovan sagda har framlagts av Robertson (1976; jfr även Sjöblom 1968, 206), som menar att ”parties will have ideological preferences, though these will be tempered by the need to win elections” (Robertson 1976, 44). Ideologiska preferenser existerar, alltså citerande Robertson (ibid., 38–39), inom alla partier, men träder i förgrunden antingen när (a) partiets utsikter för valseger är dåliga även *med* en röstmaximerande och konkurrensriktad strategi eller när (b) partiets utsikter för valseger är goda även *utan* en dylik agenda. Den röstmaximerande strategin aktualiseras sålunda i en intermediär situation, när en valframgång är osäker men ändå inom räckhåll.

I denna korta översikt – som ställer partiet snarare än väljaren i centrum – kartläggs utvecklingen inom den västeuropeiska yttervänstern¹ under de för dessa partier synnerligen omvälvande åren kring decennieskiftet 1990. Antagandet är att händelserna kring denna tidpunkt – med Berlinmurens fall och Sovjetunionens sammanbrott som främsta tilldragelser – utgjorde en betydande extern chock (jfr Harmel & Janda 1994, 265) för partierna inom denna familj. Med det ovan refererade teoretiska resonemanget i bakhuvudet ställs sålunda följande fråga: Hur har denna externa chock påverkat de västeuropeiska yttervänsterpartiernas (a) valframgångar samt (b) förmåga att upprätthålla sina ideologiska profiler? Innan dessa frågor granskas närmare presenteras dock en kort återblick på den tidigare forskningen kring västeuropeisk yttervänster.

Den västeuropeiska yttervänstern: några tidigare observationer

Liksom March och Mudde (2005, 23) konstaterat så har huvuddelen av den tidigare forskningen kring den samtida yttervänsterns ideologiska och strategiska överväganden fokuserat på utvecklingen inom de postkommunistiska partierna i Öst- och Centraluropa (se t.ex. Grzymała-Busse 2002; Hough m.fl. 2006; Ishiyama & Bozóki 2001; Ishiyama & Shafqat 2000; Zibblatt 1998). De västeuropeiska yttervänster-

partiernas göranden har rönt ett avgjort mindre intresse; forskningen domineras härstades av antologier bestående av i första hand elementära länderöversikter (se t.ex. Bell (ed.) 1993; Botella & Ramiro (eds.) 2003a; Bull & Heywood 1994; Daiber m.fl. (eds.) 2010; Moreau m.fl. 1998) medan mer empiriska bidrag är tämligen få till antalet.

En sammanfattning av den existerande forskningen ger dock vid handen att den västeuropeiska yttervänstern genomlevde en period av genomgripande omformning under 1980- och 1990-talen. Ett minskat väljarstöd har observerats på flera håll, liksom även omfattande medlemssvinn och genomgripande ideologiska nyorienteringar. Bland partierna med ett uttalat kommunistiskt ursprung kan tre övergripande utvecklingsvägar skönjas vad den ideologiska utvecklingen anbelangar. Här handlar det, aningen genrealiserande (för en mer finkorning indelning, se Hildebrandt 2010, 18–19), om (a) partier som behållit en radikal, oftast pregnant kommunistisk, ideologi, (b) partier som ideologiskt rört sig i riktning mot traditionella socialdemokratiska positioner samt, till sist, (c) partier som (i olika utsträckning) distanserat sig från kommunismen och i dess ställe utvecklat en ”rödgrön” eller en ”vänsterlibertär” profil.

Bland partierna med en bibehållen ideologi kan grekiska KKE nämnas. Enligt Kalyvas och Marantzidis (2003, 21–23) höll KKE under 1990-talet fast vid mycket av vad som inrättats i partiet redan på 1970- och 1980-talen. Ett centralt element i denna strategi var en särpräglad partiideologi, ihopkomponerad av traditionell marxism-leninism samt en ofta utsagd, med likväl uppenbar, nationalism. Utöver detta grekiska exempel har även det portugisiska kommunistpartiet PCP samt, med vissa reservationer, franska PCF ofta karaktäriserats som partier med en bibehållen kommunistisk profil (jfr t.ex. Botella & Ramiro 2003b, 252–253; Simon-Ekovich 1998, 607–610).

En rörelse i riktning mot socialdemokratien var mest påtaglig inom den italienska kommunismen. Medan PCI, som upplöstes år 1991, ännu, i varje fall till namnet, var ett kommunistiskt parti har dess efterföljare PDS (1991–1998), DS (1998–2007) och PD (2007–) allt tydligare anammat en socialdemokratisk eller socialliberal partiideologi. Även inom det redan nämnda PCF, som alltså håller fast vid en kommunistisk identitet, har ett visst mått av utpräglad reformism kunnat skönjas. Leclercq och Platone

(2003, 142–143) menar här att PCF allt mer trängts mellan å ena sidan en dominerande socialdemokrati samt, å andra sidan, en växande radikalvänster. Sedan medlet av 1990-talet kom PCF sålunda att tona ned sitt revolutionära språkbruk och ersätta detta med en ”modernised discourse, structured around the notions of society, citizens’ participation and struggle against ultra-liberalism” (ibid., 143).

Det rödgröna synsättet, slutligen, fick sitt kanske starkaste genombrott i de postkommunistiska partierna i Sverige (Vänsterpartiet) och Finland (Vänsterförbundet), som efter 1990 allt mer kom att identifiera sig med den danska och norska yttervänstern vars historiska band till kommunismen varit vaga och vars partiideologi redan under tidigare decennier innehållit tydliga gröna element. En likartad utveckling har observerats även inom spanska PCE (och dess valorganisation IU) samt inom nederländska GroenLinks. I det sistnämnda fallet har det gröna inslaget inte enbart fungerat som en moderiktig tillsats utan snarare kommit att ersätta socialismen som den politiska verksamhetens grund (se Lucardie & Voerman 2003).

I kommande två avsnitt presenteras nu en översiktlig granskning av hur dessa partier utvecklats mellan åren 1976 och 2003², med andra ord under ett – för att låna ett begrepp myntat av Hobsbawm³ – ”långt” 1980-tal präglad av en redan på 1970-talet inledd ekonomisk och ideologisk stagnation i de realsocialistiska länderna samt ett likaledes ”långt” 1990-tal som utmärktes av en djuplodande, och på 2000-talet alltså fortlevande, kris för den socialistiska ideologin. Granskningen gör anspråk på att omfatta den västeuropeiska yttervänstern i sin helhet. Små partier utan fortlöpande parlamentarisk representation exkluderas dock, liksom även de partier som endast existerat under den senare delen (1990–) av den granskade tidsperioden (t.ex. tyska PDS, grekiska Synaspismós, holländska SP och GroenLinks, italienska RC).⁴ I de fall där partier avvecklats (t.ex. PCI), bytt namn (t.ex. Vpk) eller ingått valallianser (t.ex. PCE) har jag strävat efter att studera den mest rimliga efterträdaren.

Väljarstödet utveckling, 1976–2003

Vad väljarstödet anbelangar har den västeuropeiska yttervänstern i allmänhet delats in i två huvudkategorier; partier med starkt eller relativt starkt under-

Tabell 1. Valframgångar inom västeuropeisk yttervänster, översikt 1976–2003.

Förändring mellan 1976–1989 och 1990–2003	Understöd 1976–2003 (medelvärde)	
	≥10 %	<10 %
Minskat understöd	PCI/PDS/DS (ITA): 24.30% Förändr.: –11.56%-enh. (30.08% → 18.52%)	SF (DEN): 8.97% Förändr.: –2.65%-enh. (10.03% → 7.98%)
	AI/VG (ISL): 14.98% Förändr.: –6.64%-enh. (18.30% → 11.66%)	KKE (GRE): 7.65% Förändr.: –4.83%-enh. (10.06% → 5.23%)
	PCP/CDU (POR): 12.65% Förändr.: –6.96%-enh. (15.43% → 8.47%)	WP/DLP (IRL): 3.03% Förändr.: –0.53%-enh. (3.18% → 2.65%)
	DFFF/Vf (FIN): 12.51% Förändr.: –4.66%-enh. (15.17% → 10.51%)	
	PCF (FRA): 11.65% Förändr.: –6.42%-enh. (14.40% → 7.98%)	
Ökat understöd		PCE/IU (ESP): 7.85% Förändr.: +1.11%-enh. (7.43% → 8.54%)
		SV (NOR): 7.30% Förändr.: +2.65%-enh. (6.17% → 8.82%)
		Vpk/V (SWE): 6.46% Förändr.: +2.35%-enh. (5.42% → 7.77%)
		Vs/EL (DEN): 2.36% Förändr.: +0.21%-enh. (2.28% → 2.49%)

Källor: Budge m.fl. (2001), Klingemann m.fl. (2006) samt, för kompletterande uppgifter, www.parties-and-elections.de.

stöd samt partier med avgjort svagare valframgångar. Till den förstnämnda kategorin har vanligtvis kommunistpartierna i Italien (PCI) och Frankrike (PCF) samt den finländska (DFFF) och isländska (Alþýðubandalagið) yttervänstern räknats. Under årtiondena efter krigsslutet understöddes dessa partier av minst en femtedel av väljarkåren i respektive land. I övriga Västeuropa har yttervänsterns inflytande varit avgjort mindre. På många ställen har partierna varit svaga (t.ex. i Skandinavien), och på den iberiska halvön och i Grekland hämmades utvecklingsmöjligheterna länge av de därstädes rådande högerdiktaturerna.

I tabell 1 nedan har valunderstödet och dess utveckling sammanfattats. Här framgår hur de traditionellt starka yttervänsterpartierna, med ett med-

elunderstöd ≥ 10 procent under den aktuella tidsperioden, alla försämrade sina positioner betydligt. Räknat i procentenheter var bakslaget störst för den italienska yttervänstern, som omformats organisatoriskt ett flertal gånger sedan inledningen av 1990-talet. Den procentuella förlusten var emellertid ännu större för franska PCF samt portugisiska PCP, som på 1990-talet båda förlorat omkring 45 procent av det understöd som man ernådde under 1980-talet. Också den isländska samt den finländska yttervänstern försvagades betydligt under denna tidsperiod.

Bland de mindre yttervänsterpartierna (medelunderstöd < 10 procent 1976–2003) är den nedåtgående trenden vad väljarstödet anbelangar, naturligt nog, inte lika tydlig. Värt att notera är de framsteg som aktualiserades framför allt i Skandinavien, där

svenska Vänsterpartiet och vänstersocialistiska SV i Norge, mycket tack vare några få framgångsrika val, lyckades öka sitt understöd betydligt. Grekiska KKE samt, i mindre utsträckning, danska SV uppvisade däremot en betydande tillbakagång.

Ideologisk utveckling, 1976–2003

Partiers ideologiska positioner och rörelser kan fastställas på ett flertal olika sätt (för en översikt av olika tillvägagångssätt, se Benoit & Laver 2006, kap. 3). Vill man studera ideologisk förändring över tid och inom partier från flera länder än ett litet fåtal är dock det material som frambringats inom ramen för *Manifesto Research Group* (MRG), sedermera betitlat *Comparative Manifestos Project* (CMP, hädanefter MRG/CMP), mest lämpligt.⁵ Denna forskargrupp har genom innehållsanalyser av partiernas valprogram utvärderat den absoluta merparten av de signifikanta, i nationella parlament representerade, partierna i västvärlden samt deras förhållningssätt till 56 på förhand utvalda kategorier av politiska spörsmål under tidsperioden 1945–2003.⁶

Utifrån dessa 56 kategorier har även en allmän-giltig vänster-högerskala utvecklats (se t.ex. Klingemann m.fl. 2006, 5). Denna skala består av variabler som mäter partiernas förhållningssätt till socioekonomiska frågor samt till en rad andra spörsmål som ansetts höra hemma i någon av polerna längs en dylik skala.⁷ För att erhålla ett värde för partiets position längs denna skala har den tidigare forskningen begagnat i huvudsak två metoder; en baserad på differenser och en på kvoter (McDonald & Mendes 2001, 94). Även om dessa förfaranden är skäliga likvärdiga rent empiriskt (Pearsons $r = .946$, $N = 92$ (de partier som studeras här), $p < .01$) så föredras det av Kim och Fording (1998, 77–79) introducerade kvotbaserade måttet, eftersom intentionen är att lokalisera partiernas position längs en konventionell vänster-högerskala ($\text{Position}_{\text{VH}}$) utan att beakta i vilken utsträckning spörsmål bortom denna skala behandlas. Denna operation placerar differensen mellan andelen uttryck för $\text{Position}_{\text{H}}$ och $\text{Position}_{\text{V}}$ i täljaren medan summan av andelen uttryck för $\text{Position}_{\text{H}}$ och $\text{Position}_{\text{V}}$ placeras i nämnaren som följer:

$$\text{Position}_{\text{VH}} = (\text{Position}_{\text{H}} - \text{Position}_{\text{V}}) / (\text{Position}_{\text{H}} + \text{Position}_{\text{V}}).$$

Värdet på denna skala kan således variera mellan -1 och 1 , där -1 indikerar en distinkt vänsterposition medan 1 uttrycker en lika ogensäglig högerposition. I den kommande skildringen görs även en uppdelning mellan partier som under den aktuella tidsperioden förfäktat en utpräglat radikal partiideologi, dvs. placerat sig inom den mest radikala sjättedelen av vänster-högerskalan ($\text{Position}_{\text{VH}} \leq -.66$), samt partier som antagit en mer reforminriktad hållning ($\text{Position}_{\text{VH}} > -.66$).⁸

Som framgår ur tabell 2 nedan synes samtliga av de i valsammanhang starka yttervänsterpartierna ha anammat en förhållandevis reforminriktad partiideologi, samtidigt som flere av de svagare partierna upprätthållit en tydligare radikalism. Speciellt märks italienska PCI och dess efterträdare, som – liksom tidigare forskning påvisat – vandrade från en tydlig, om än inte speciellt robust, vänsterposition mot en position till höger om mittlinjen. En liknande, men avgjort svagare, trend var skönjbar även inom DFFF och dess naturliga efterträdare Vänsterförbundet samt inom en rad mindre – och i ljuset av denna studie även något mer vänsterorienterade – yttervänsterpartier i Skandinavien (Danmark och Norge) samt i Irland.

En (marginell) ideologisk radikaliserings eller, annorlunda uttryckt, en vänsterförskjutning kunde observeras inom den svenska yttervänstern, vars positioner synes ha varit överraskande radikala också under den tidigare tidsperioden. Också inom en rad partier med en något mer reforminriktad profil kan en förskjutning mot vänster anas. Mest påtaglig var denna lägesändring inom den isländska samt inom den portugisiska yttervänstern: såväl Alþýðubandalagið som PCP positionerar sig – i ljuset av tidigare forskning – förvånansvärt långt till höger under perioden 1976–1989 (.13 respektive .21) för att, under följande tidsperiod, anta distinkta vänsterpositioner ($-.60$ respektive $-.50$).⁹ Den främsta orsaken till de tydliga högerpositionerna under den tidigare epoken är, i båda fallen, synnerligen höga värden på variabeln per305 ("Political authority: positive"), som placerats till vänster på MRG/CMP:s skala.¹⁰ Denna variabel mäter, enligt Klingemann m.fl. (2006, 156), "[f]avourable mention[s] of strong government, including government stability" samtidigt som den även ger uttryck för "manifesto party's competence to govern and/or other party's lack of such competence". Huruvida en dylik variabel verkligen skall inkluderas i någon av

Tabell 2. Partiideologi inom västeuropeisk yttervänster, översikt 1976–2003.

Förändring mellan 1976–1989 och 1990–2003	Ideologi 1976–2003 (medelvärde)	
	Radikal (≤ -0.66)	Reforminriktad (> -0.66)
Radikaliseringstrend	Vpk/V (SWE): -0.88 Förändr.: -0.04 ($-0.86 \rightarrow -0.90$)	PCE/IU (ESP): -0.59 Förändr.: -0.15 ($-0.53 \rightarrow -0.68$)
		PCF (FRA): -0.55 Förändr.: -0.01 ($-0.55 \rightarrow -0.56$)
		KKE (GRE): -0.23 Förändr.: -0.11 ($-0.17 \rightarrow -0.28$)
		AI/VG (ISL): -0.23 Förändr.: -0.73 ($0.13 \rightarrow -0.60$)
		PCP/CDU (POR): -0.07 Förändr.: -0.71 ($0.21 \rightarrow -0.50$)
		SV (NOR): -0.77 Förändr.: 0.17 ($-0.84 \rightarrow -0.67$)
Reformeringsstrend	SF (DEN): -0.72 Förändr.: 0.28 ($-0.83 \rightarrow -0.55$)	DFFF/Vf (FIN): -0.57 Förändr.: 0.03 ($-0.59 \rightarrow -0.56$)
	WP/DLP (IRL): -0.66 Förändr.: 0.29 ($-0.74 \rightarrow -0.45$)	PCI/PDS/DS (ITA): -0.09 Förändr.: 0.43 ($-0.31 \rightarrow 0.12$)

Källor: Budge m.fl. (2001) samt Klingemann m.fl. (2006).

polerna längs en vänster-högerskala kan, åtminstone i ljuset av denna granskning, nog ifrågasättas: det är föga förvånande att förhållandevis inflytelserika yttervänsterpartier – under tidsperioden 1976–1989 ingick Alþýðubandalagið i flera regeringar medan PCP var en betydande oppositionell kraft – framhäver sin egen regeringsduglighet och ifrågasätter konkurrerande (i synnerhet borgerliga) partiers kvalifikationer. Med tanke på framför allt Portugals närhistoria är det även tveksamt om positiva omnämningen om politisk stabilitet faktiskt i alla situationer kan ses som ett otvetydigt uttryck för en högerposition.

Bland de reforminriktade partierna bör ännu grekiska KKE kort beröras. Som noterades ovan uppfattas detta parti ofta som ett tämligen ortodoxt kommunistparti. I ljuset av denna studie förefaller dock partiets ideologi, en liten vänsterförskjutning till trots, ha varit jämförelsevis moderat under hela den granskade tidsperioden. Dessa moderata värden kan

åtminstone till dels förklaras med de tämligen höga värdena på ”högervariablerna” per201 (”Freedom and human rights: positive”) och, återigen, per305 samt på ”vänstervariabeln” per503 (”Social justice: positive”), som av någon anledning inte inkluderats i MRG/CMP:s skala.

Konklusioner

Syftet med denna text har varit att presentera en översikt över den västeuropeiska yttervänsterns utveckling under perioden 1976–2003. Med tanke på de skevheter som ovan påtalats¹¹ och med anledning av att materialet i första hand besiktigats på aggregerad nivå kan dessa konklusioner enbart bidra med riktgivande observationer om vilka övergripande trender som kunde skönjas i partiernas utveckling under nämnda tidsperiod. Som framgår ur tabell 3 nedan lyckades tre av de studerade yttervänsterpar-

Tabell 3. Trender inom västeuropeisk yttervänster, 1976–2003.

Ideologisk trend 1976–2003	Valmässig trend 1976–2003	
	Ökat väljarunderstöd	Minskat väljarunderstöd
Radikalisering	KKE	AI/VG
	PCE/IU	PCP/CDU
	Vpk/V	PCF
Reformering	SF	PCI/PDS/DS
	WP/DLP	DFFF/Vf
	SV	
	Vs/EL	

tierna bibehålla, eller rentutav radikaliseras, sin ideologiska profil samtidigt som man även gjorde vissa framsteg på väljararenan. Dessa partier – det handlar här om KKE, PCE/IU och Vpk/V – tycks således ha genomlevt en *lyckad vänsterprofilering* under den för yttervänstern synnerligen svåra tidsperiod som här granskats: man har, för att uttrycka det litet anorlunda, lyckats jämförelsevis väl med den svåra konsten att såväl maximera antalet röster som med att betona sin ursprungliga ideologi.

En ideologisk reformeringstrend, kombinerad med ökad slagkraft på väljararenan, kan skönjas inom de små (vänstersocialistiska) yttervänsterpartierna i de övriga skandinaviska länderna (Danmark och Norge) samt i Irland. Här kunde man – för att igen återknyta till den introducerande diskussionen om ideologiska visioner kontra strävanden på väljararenan – kanske tala om en *lyckad ideologisk reträtt*, där en röstmaximerande (i bemärkelsen mindre ”ideologisk”) strategi kunnat kombineras med en i någon mån ökad styrka.

Något mindre hoppfull synes trenden ha varit bland de (traditionellt förhållandevis starka) partier vars ideologiska profil i hög grad bibehållits, men vars positioner på väljararenan märkbart försämrats. Ett typexempel på en dylik *misslyckad vänsterprofilering* är franska PCF, som – liksom vi också på 2000-talet kunnat observera – i allt större utsträckning marginaliserats. Än mer dystert ser sig situationen för den finländska och, framför allt, den italienska yttervänstern. Här var det inte enbart fråga om en förlust av väljare utan även, inte minst i Italien, om ett avståndstagande från den partiideologi som man anammade ännu på 1980-talet. I det italienska fallet har en dylik *misslyckad ideologisk reträtt*, där en röstmaxime-

rande och ideologiskt försiktig strategi kombinerats med minskad slagkraft även på väljararenan, föranlett en stegvis förändring av den ideologiska profilen och en eliminering av de för yttervänsterpartier mest karaktäristiska ideologiska dragen.¹² Trots vissa försök till en ”socialdemokrativering” också av den finländska yttervänstern¹³, som här placerar sig i samma kategori som den italienska, har Vänsterförbundet alltså förblivit en självständig, om än kanske inte särskilt slagkraftig, politisk aktör.

REFERENSER

- Bartolini, Stefano och Mair, Peter. 1990. *Identity, competition, and electoral availability: the stabilisation of European electorates 1885–1985*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bell, David S. ed. 1993. *Western European communists and the collapse of communism*. Oxford: Berg Publishers.
- Benoit, Kenneth och Laver, Michael. 2006. *Party policy in modern democracies*. Abingdon: Routledge.
- Botella, Joan och Ramiro, Luis. eds. 2003a. *The crisis of communism and party change: the evolution of West European communist and post-communist parties*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials.
- Botella, Joan och Ramiro, Luis. 2003b. *The crisis of West European communist parties and their change trajectories: communists, post-communists, ex-communists?* Ingår i Joan Botella Luis Ramiro (eds.), *The crisis of communism and party change: the evolution of West European communist and post-communist parties*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 237–257.
- Budge, Ian, Klingemann, Hans-Dieter, Volkens, Andrea, Bara, Judith och Tanenbaum, Eric. 2001. *Mapping policy preferences: estimates for parties, electors, and governments 1945–1998*. Oxford: Oxford University Press.
- Bull, Martin J. och Heywood, Paul. eds. 1994. *West European communist parties after the revolutions of 1989*. Basingstoke: Macmillan Press.
- Daiber, Birgit, Hildebrandt, Cornelia och Striethorst, Anna. red. 2010. *Von Revolution bis Koalition: Linke Parteien in Europa*. Berlin: Karl Dietz Verlag.

- Downs, Anthony. 1957. *An economic theory of democracy*. New York: Harper and Row Publishers.
- Fagerholm, Andreas. 2010. *The West European radical left and the collapse of "real socialism": a comparative examination*. Paper presenterat på I workshop on "Dimensions of socialisms", 18–19.11.2010, Amsterdam.
- Grzymała-Busse, Anna M. 2002. The programmatic turnaround of communist successor parties in East Central Europe, 1989–1998. *Communist and Post-Communist Studies* 35:1, 51–66.
- Harmel, Robert och Janda, Kenneth. 1994. An integrated theory of party goals and party change. *Journal of Theoretical Politics* 6:3, 259–287.
- Hildebrandt, Cornelia. 2010. *Fragmentierung und Pluralismus von Linksparteien in Europa*. Ingår i Birgit Daiber, Cornelia Hildebrandt och Anna Striethorst (red.), *Von Revolution bis Koalition: Linke Parteien in Europa*. Berlin: Karl Dietz Verlag, 9–38.
- Hough, Dan, Paterson, William E. och Sloam, James. 2006. *Learning from the West? Policy transfer and programmatic change in the communist successor parties of Eastern and Central Europe*. Abingdon: Routledge.
- Ishiyama, John T. och Shafiqat, Sahar. 2000. Party identity change in post-communist politics: the cases of the successor parties in Hungary, Poland and Russia. *Communist and Post-Communist Studies* 33:4, 439–455.
- Ishiyama, John T. och Bozóki, András. 2001. Adaptation and change: characterizing the survival strategies of the communist successor parties. *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 17:3, 32–51.
- Jahn, Detlef. 2011. Conceptualizing left and right in comparative politics: towards a deductive approach. *Party Politics* (utkommer).
- Kalyvas, Stathis N. och Marantzidis, Nikos. 2003. *The two paths of the Greek communist movement (1985–2001)*. Ingår i Joan Botella Luis Ramiro (eds.), *The crisis of communism and party change: the evolution of West European communist and post-communist parties*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 13–32.
- Kim, Heemin och Fording, Richard C. 1998. Voter ideology in Western democracies. *European Journal of Political Research* 33:1, 73–97.
- Klingemann, Hans-Dieter, Volkens, Andrea, Bara, Judith, Budge, Ian och McDonald, Michael D. 2006. *Mapping policy preferences II: estimates for parties, electors, and governments in Eastern Europe, European Union, and OECD 1990–2003*. Oxford: Oxford University Press.
- Laver, Michael och Garry, John. 2000. Estimating policy positions from political texts. *American Journal of Political Science* 44:3, 619–634.
- Leclercq, Catherine och Platone, François. 2003. *A painful moulting: the "mutation" of the French Communist Party*. Ingår i Joan Botella Luis Ramiro (eds.), *The crisis of communism and party change: the evolution of West European communist and post-communist parties*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 129–153.
- Lucardie, Paul och Voerman, Gerrit. 2003. *The organisational and ideological development of Green Left*. Ingår i Joan Botella Luis Ramiro (red.), *The crisis of communism and party change: the evolution of West European communist and post-communist parties*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 155–175.
- March, Luke och Mudde, Cas. 2005. What's left of the radical left? The European radical left after 1989: decline and mutation. *Comparative European Politics* 3:1, 23–49.
- McDonald, Michael D. och Mendes, Silvia M. 2001. The policy space of party manifestos. Ingår i Michael Laver (eds.), *Estimating the policy position of political actors*. London: Routledge, 90–114.
- Moreau, Patrick, Lazar, Marc och Hircher, Gerhard. eds. 1998. *Der Kommunismus in Westeuropa: Niedergang oder Mutation?* Landsberg am Lech: Günter Olzog Verlag.
- Robertson, David. 1976. *A theory of party competition*. London: John Wiley and Sons.
- Sartori, Givoanni. 1970. Concept misformation in comparative politics. *American Political Science Review* 64:4, 1033–1053.
- Simon-Ekovich, Francine. 1998. *Kommunisten, Ex-Kommunisten und die Grünen in Europa: Auf der Suche nach einer neuen Identität?* Ingår i Patrick Moreau, Marc Lazar och Gerhard Hircher (red.), *Der Kommunismus in Westeuropa: Niedergang oder Mutation?* Landsberg am Lech: Günter Olzog Verlag, 600–620.
- Sjöblom, Gunnar. 1968. *Party strategies in a multiparty system*. Övers. av W. F. Salisbury. Lund: Studentlitteratur.
- Volkens, Andrea. 2007. Strengths and weaknesses of approaches to measuring policy positions of parties. *Electoral Studies* 26:1, 108–120.
- Wittman, Donald A. 1973. Parties as utility maximizers. *American Political Science Review* 67:2, 490–498.
- Zibblatt, Daniel F. 1998. The adaptation of ex-communist parties to post-communist East Central Europe: a comparative study of the East German and Hungarian ex-communist parties. *Communist and Post-Communist Studies* 31:2, 119–137.

NOTER

¹ Med termen "yttervänster" – som här används framom praktiskt taget ekvivalenta men dock något mer värdeaddade beteckningar såsom "radikalvänster" eller "extremvänster" – avses de partier som, enligt gängse uppfattning, står till vänster om en traditionell socialdemokrati längs en klassisk vänster-högerskala.

² Data över partiernas ideologiska positioneringar finns, i nuläget, att fås för tidsperioden 1945–2003.

³ Enligt Hobsbawm fick 1800-talet sin början redan i och med den franska revolutionen år 1789 och avslutades inte förrän första världskrigets utbrott år 1914. I denna bemärkelse var det fråga om ett "långt" århundrade.

⁴ Även schweiziska PdA samt cypriotiska AKEL saknas på grund av brist på tillräcklig data gällande den ideologiska utvecklingen.

⁵ Också detta material är behäftat med vissa problem och begränsningar. Dessa har diskuterats livligt i tidigare forskning men kan ej närmare dryftas i denna korta skrift. För en meta-analys av denna diskussion, se Volkens (2007).

⁶ För en närmare beskrivning av kodschema och kodningsprocesser, se Budge m.fl. (2001) samt Klingemann m.fl. (2006).

⁷ Utöver denna har även andra vänster-högerskalor utvecklets utifrån samma variabeluppsättning (se t.ex. Bartolini & Mair 1990; Fagerholm 2010; Laver & Garry 2000).

⁸ Detta gränsvärde, som nog är något godtyckligt valt, baseras på en uppfattning om sex övergripande partiideologiska familjer som placerar sig längs en traditionell vänster-högerskala som följer (vänster-höger); den kommunistiska/vänstersocialis-

tiska partifamiljen, den socialdemokratiska partifamiljen, den gröna partifamiljen, den liberala/(agrara) partifamiljen, den konservativa partifamiljen och, slutligen, den nationalistiska/neofascistiska partifamiljen. Ett radikalt parti bör här, för att verkligen kunna uppfattas som radikalt, placera sig i den kommunistiska/vänstersocialistiska partifamiljen, mao. anta ett värde ≤ -0.66 .

⁹ PCP ingår sedan 1987 som en synnerligen central del i en förval avsedd allians tillsammans med ett ekologiskt parti. Alþýðubandalagið, å andra sidan, upplöstes år 1998 i och med grundandet av ett nytt socialdemokratiskt parti. De mer radikala elementen inom den isländska vänstern formade år 1999 rödgröna Vinstrihreyfingin (VG).

¹⁰ Partierna ägnar i medeltal 34.6 (PCP) respektive 18.3 (Alþýðubandalagið) procent av sina valprogram (under perioden 1976–1989) åt att tala om politisk auktoritet i positiva ordalag. I båda fallen är denna kategori i särklass bäst representerad; övriga kategorier finns inom intervallen 0–9.3 (PCP) och 0–7.4 (Alþýðubandalagið).

¹¹ Liksom noterats är positionerna längs denna skala, åtminstone från ett komparativt perspektiv, inte till fullo trovärdiga för alla partiers del. En möjlig lösning på de förefintliga missförhållandena är att framarbete en ny skala som, i motsats till den av MRG/CMP:s producerade versionen, enbart fokuserar på sådana (ofta socioekonomiska) variabler som kan förmodas vara kapabla att ”resa” över tid och rum utan att konceptets innebörd för den skull skiftar i någon avgörande mån (för en klassisk diskussion kring denna problematik, se Sartori 1970). För dylika försök, jfr t.ex. Fagerholm (2010); Jahn (2011); Laver & Garry (2000).

¹² Postkommunistiska Partito Democratico (PD), grundlagt år 2007 i samband med en mer omfattande omformning av den (synnerligen brokiga) italienska partifloran, uppfattas, i likhet med dess mest framträdande föregångare Democratici di Sinistra, i det närmaste som ett socialliberalt center-vänsterparti.

¹³ Här hänvisas till föreningen ”Vasemmisto yhteen”, som var verksam vid medlet av 2000-talet under ledning av Matti Viialainen, tidigare partisekreterare i Vänsterförbundet och biträdande direktör vid FFC.